

Pat Patfoort: 'Ma komt zondag bij ons sterven' Uitgeverij Garant, Amsterdam 2012 ISBN 9789085750413. Zie ook www.garant-uitgevers.nl (Palliatieve zorg/Euthanasie/Ouderenzorg/Goed leven/Zeggenschap/Afhankelijkheid/PO/1)

Soort boek/ziekte/stijl: Egodocument van 293 pagina's waarin de Belgische Pat Patfoort de periode beschrijft vanaf 23 juli 2010 tot en met 12 maart 2011 hoe haar afhankelijke, hulpbehoevende moeder in een rusthuis opgenomen, verlangt naar het einde van haar leven en uiteindelijk, op 3 oktober 2010 bij Pat thuis, sterft met behulp van euthanasie. Uitgebreid worden de gang van zaken, voorvallen, standpunten, twijfels en emoties belicht die gedurende die periode bij verschillende partijen speelden.

Over de schrijfster: Dr. Pat Patfoort is antropologe en werkt als zelfstandige trainster en voordrachtgeefster. Ze schrijft over preventie, geweldloze hantering en conflict hantering. Ze is medeoprichtster en voorzitter van De Vuurbloem, een centrum voor waardering van het verschillend zijn en voor geweldloze hantering van conflicten. Pat Patfoort is getrouwd, heeft twee zonen en kleinkinderen. Zie ook: <http://www.patpatfoort.be>

Korte beschrijving: Pat Patfoort vertelt in dit boek over de periode die vooraf ging aan de dood van haar moeder met behulp van euthanasie. Haar 91-jarige moeder Bam is niet terminaal ziek, intellectueel goed bij en mentaal ook op orde. Maar ze is fysiek in de loop der jaren zoveel achteruit gegaan dat ze volledig zorgafhankelijk geworden is, zelfs haar geliefde muziek niet zelf kan opzetten. In het zorghuis doen ze hun best om de zorg goed te laten verlopen, maar de zorg voor Bam is zo veeleisend dat die zorg toch tekortschoot. Pat beschrijft diverse situaties waarin de zorg van het rusthuis voor Bam niet voldoende was. Zo was met Bam afgesproken dat ze niet meer hoefde te lopen. Maar verzorgers lieten haar dat af en toe toch doen, wanneer Bam naar het toilet moest, omdat andere opties te tijdrovend waren. En dan schreeuwde ze het uit van de pijn

Pat licht ook toe hoe het komt dat het nog 7 maanden duurde voordat de euthanasie bij haar thuis plaatsvond. Waarom ze haar moeder niet eerder dan drie dagen voor Bams dood in huis nam. Ze gaat in op hoe ze probeerde goed voor haar moeder te zorgen, haar eigen grenzen probeerde te bewaken en ook nog oog te hebben voor de standpunten van anderen zoals haar zus Vivian. Ze beschrijft hoe de familie met het euthanasiebesluit van haar moeder omging, de problemen die zij tegenkwamen en de emoties en schuldgevoelens die loskwamen, waarbij historisch gegroeide verhoudingen een rol speelden. Bij het onderzoeken van deze problematiek gebruikt ze haar levensfilosofie en (onder)zoekt hoe ze geweldloosheid kan plaatsen in die bijzondere omstandigheden.

Uiteindelijk werden de laatste drie dagen van Bam waardevolle, warme liefdevolle dagen met Bam in de hoofdrol die alle zorg kreeg die ze nodig had. Zo werd ook de familie nog eens duidelijk dat deze zorg nooit langdurig gegeven had kunnen worden zonder dat een van de partijen zichzelf geweld zou moeten aandoen: zichzelf opofferen.

Wat viel op: Pat Patfoort beschrijft niet alleen de gang van zaken in een zorgtehuis, ze denkt na over palliatieve zorg, in hoeverre die goed kan zijn voor zeer van zorg afhankelijk personen, die alleen nog maar verder aftakelen en zeer intensieve zorg vragen. Of die zorg überhaupt gegeven kan worden en of je dan niet eerder moet nadenken over zoiets als euthanasie makkelijker geregeld moet kunnen worden, als

duidelijk is dat de persoon zegt niet meer te willen.

Ze beschrijft ook de dilemma's voor de familie, hoe zij daar als familie tegen aan hebben gekeken, wat grenzen zijn ten aanzien van zorgverleners en hoe persoonlijk dat ook is. Daarbij is ze oprecht eerlijk, gaat in op vele onderhuidse gevoelens en problemen die binnen meerdere families zo zullen spelen, maar niet altijd uitgesproken of neergeschreven worden.

Indruk maakt ook dat Pat concluderend zegt niet genoeg op de hoogte te zijn geweest van de euthanasieprocedure. Was ze dat wel geweest, dan had ze een aantal zaken anders aangepakt, zodat haar moeder eerder had kunnen sterven: in plaats van zeven en een halve maand in een rusthuis opgenomen te moeten zijn, niet meer dan drie maanden.

Citaten: Pag. 29: 'Verpleger: We gaan stappen, hé. Ma: Oh neen, mijnheer. Verpleger: Jaja, we gaan stappen, hé. Ma: Neen, mijnheer, neen. Verpleger: Jaja,jaja. Ma: De dokter is gisteren geweest en de dokter komt morgen en ze gaat het nog een keer zeggen... Verpleger: Ze hebben tegen mij gezegd dat je moest stappen. Ma: Neenee! (...) De verpleger komt uit de kamer van Ma en zegt zoiets van: "Pure hysterie, dat is pure hysterie."'

Pag. 56: 'Maar toen dokter D. dan eindelijk terug aan het werk was, ging Fien, de moreel consulente, op haar beurt op vakantie. En Fien was er ook bij nodig om de zaak samen met dokter D. aan te pakken, want zij had nooit zelf met een geval van euthanasie te maken gehad. Weer een periode van afwachten. Uiteindelijk was het al begin juli wanneer iedereen terug bereikbaar was.'

Pag. 87: 'Viviane vertrekt morgen voor drie weken op vakantie. Daarna is dokter D. drie weken op reis. Die ene dag tussen die twee periodes is praktisch onhaalbaar voor de euthanasie. Viviane wil er bij zijn, dus kan het voor haar pas nadat ze terug is. Vóór oktober is voor haar onmogelijk.'

Pag. 125: (Vrijdag 3 september) 'De psychiater ziet vier elementen die belangrijk zijn voor haar advies omtrent euthanasie. Ten eerste: Ma is afhankelijk, ze kan niets meer alleen doen. Ten tweede: er is psychische pijn, bijv. de schaamte voor dat 'wc-ongelukje' in het bad. Ten derde: de fysieke pijn. Ten vierde: de uitzichtloosheid, het ondraaglijk lijden. Het besluit was duidelijk: de psychiater zal in haar advies de euthanasie ondersteunen.'

Pag. 177: 'Ik kan maar in 'kleine dosissen' bij Ma zijn, langere tijd of hele dagen kan ik niet meer aan. Ik besef nu beter en beter hoe dat komt. Elke keer als ik bij haar ben, wil ik met respect luisteren naar haar klachten en wensen, en probeer ik daar zo goed mogelijk op in te gaan. Maar het is zo'n permanente opeenstapeling, dat het me elke keer te veel wordt. Even is dat draaglijk, maar lang is dat niet vol te houden.'

Pag. 287: (Zaterdag 1 januari 2011) Er is overal in de rusthuizen te weinig personeel om aan alle noden van de bewoners tegemoet te komen. Maar ik vind dat al wie zich tegen euthanasie keert, dan ook maar moet instaan voor betere levensomstandigheden voor bejaarden.'

Pag. 290: 'Wat zijn mijn conclusies op het einde van dit verhaal?

1. Had ik alles over de euthanasieprocedure maar op voorhand geweten! Ik zou er dan voor gezorgd hebben dat Ma niet langer dan drie maanden in het rusthuis had moeten doorbrengen, of misschien nog beter in een dienst palliatieve zorg. (...)
2. (...)
3. Wat mij het meest bijblijft: die laatste drie dagen rond de euthanasie, bij ons thuis, en met ons allen rondom haar, waren een prachtige beleving, irreëel, magisch, feeëriek. Het voelde aan alsof wij samen met haar een weekend lang

in de hemel vertoefden, waarna zij zelf daar achterbleef en wij terugkeerden naar de realiteit.'

Recensies/extra: <http://www.patpatfoort.be/Folder%20boek%20Ma.pdf>

Zie ook: <http://www.maklu.be/nieuwsbrieven/ma-komt-zondag-sterven/uitnodiging2.html>

<http://www.palliatief.be>